

Enkätundersökning: Mitt drömbibliotek

Innehållsförteckning

SAMMANFATTNING	2
1. BAKGRUND	2
1.1 SYFTE OCH FRÅGOR	3
1.2 MÅLGRUPP	3
2. METOD	3
2.1 INSAMLINGSMETODER	3
2.2 SVARFREKVENNS	4
2.3 VEM HAR SVARAT PÅ ENKÄTEN?	5
2.3.1 Könsfördelning	5
2.3.2 Åldersfördelning	5
2.3.3 Huvudsaklig sysselsättning	6
2.3.4 Besöksfrekvens	6
2.4 DISKUSSION AV SVARFREKVENNS OCH REPRESENTATION	7
3. RESULTAT: VAD TYCKER KOMMUNINVÅNARNA?	8
3.1 BIBLIOTEKETS ANVÄNDNINGSSOMRÅDEN	9
3.2 BIBLIOTEKETS TJÄNSTER OCH UTBUD	9
3.3 BIBLIOTEKETS RUM OCH MILJÖ	12
3.3.1 <i>Det fysiska rummet</i>	13
3.3.2 <i>Atmosfär</i>	15
3.3.3 <i>Innehåll</i>	16
3.3.4 <i>Interaktion</i>	17
3.4 BIBLIOTEKET SOM MÖTESPLATS	18
4. ANALYS	20
4.1 UTBUD	20
4.2 ATMOSFÄR	21
4.3 BIBLIOTEKSRUMMET	22
4.4 BIBLIOTEKET SOM MÖTESPLATS	23
5. SLUTSATS	24
6. ANVÄNDA KÄLLOR	24
7. BILAGA: ENKÄT	25

Sammanfattning

Våren 2021 gjordes en enkätundersökning för biblioteken i Lomma och Bjärred. Syftet var att fånga in kommuninvånarnas synpunkter på bibliotekets olika funktioner och tjänster samt undersöka vad de önskar se och göra på framtidens folkbibliotek.

443 personer mellan 16-85 år besvarade enkäten, vars undersökningsområden har varit bibliotekets *utbud*, *fysiska rum* och *atmosfär* samt bibliotekets *funktion som mötesplats*. I analysen av det empiriska materialet har det framgått att det finns ett behov av att dela in biblioteksrummet i olika avdelningar och skapa rum i rummet för att bättre kunna anpassa biblioteket efter olika slags aktiviteter, umgängesformer och ljudnivåer. Det är tydligt att respondenterna vill använda biblioteket till mer än bokutlåning, och ett bibliotek med åtskilda avdelningar ges bättre förutsättningar att tillgodose den variation av intressen och behov som finns gällande bibliotekets rum och miljö.

1. Bakgrund

Ett folkbibliotek i förändring: från boklåda till aktivitetshus.

Folkbibliotekens förändrade förutsättningar och samtida utmaningar är ett återkommande tema i både svensk och internationell folkbiblioteksdebatt. Inom biblioteks- och informationsvetenskaplig forskning har det skrivits mycket om de förändringsprocesser som fortfarande pågår gällande institutionens identitet, roller och uppdrag. Ett flertal samhällsgenomgripande förändringsprocesser har kommit att utmana folkbibliotekets traditionella verksamhet och uppdrag som kultur- och bildningsinstitution. En ofta nämnd sådan är framväxten av informationssamhället och den digitala utvecklingen, vilka utmanat den tryckta bokens och i förlängningen även bibliotekets särställning som informationsförmedlare.¹

Vidare har folkbibliotekens olika inriktningar influerats av olika diskurser som följt och delvis överlappat varandra; den bokliga diskursen, allaktivitetsdiskursen och den informationsförmedlande diskursen.² Allaktivitetsdiskursen, som var dominerande under 1970-talet, innebar att bibliotekets verksamhet skulle vara bred och bestå av en rad olika aktiviteter. Somliga menar att de diskussioner som förs om folkbibliotekens framtid idag kan relateras till denna diskurs, då det ofta finns ett intresse av att vidga verksamheten.³

Föreställningar om vad ett folkbibliotek är och bör vara har varierat i olika tider, samtidigt som det också finns en mängd parallella åsikter och synpunkter på bibliotekets samtida och framtida utformning och inriktning. Idag beskrivs folkbiblioteket inte sällan som en mötesplats som förutom ett utbud av litteratur och kultur även erbjuder ett växande utbud av sociala aktiviteter. I denna undersökning utgör dessa övergripande förändringsprocesser bakgrunden till fokuset på det lokala: Vad är ett folkbibliotek för kommuninvånarna i Lomma, och hur ska framtidens bibliotek se ut enligt dem?

¹ Carlsson, H. *Den nya stadens bibliotek*. Lund: Lunds Universitet, 2013, 12.

² Hedemark, Å. *Det föreställda biblioteket: En diskursanalytisk studie av biblioteksdebatter i svenska medier 1970-2006*, 2009

³ Jansson, E. *Biblioteksrummet: Egna erfarenheter och andras tankar*. 2019, 14.

1.1 Syfte och frågor

Syftet är att undersöka vad invånarna i Lomma kommun har för synpunkter på bibliotekets olika funktioner och tjänster samt ta reda på vad de önskar se och göra på framtidens folkbibliotek. Den övergripande frågeställningen lyder: *Hur ska framtidens folkbibliotek vara?* För att kunna besvara den har följande underfrågor väglett undersökningen:

- Vad finns det för synpunkter på bibliotekets innehåll, rum och miljö?
- Hur förhåller sig kommuninvånarna till biblioteket som mötesplats?
- Vad ställer de olika användarstilarnas behov för krav på biblioteksrummet?

1.2 Målgrupp

Undersökningen rör det samtida och framtida folkbiblioteket men riktar sig inte enbart till biblioteksbesökare. Målet har varit att genom en bred marknadsföring med ett flertal metoder och kommunikationskanaler även försöka nå de kommuninvånare som i regel inte besöker biblioteket. Då målsmans godkännande krävs för insamling av svar från personer under 16 år är den valda populationen samtliga kommuninvånare över 16 år. I Lomma kommun bor det i nuläget nästan 24 900 personer, varav drygt 19 000 av dessa är över 16.⁴

2. Metod

Beslutet att genomföra en enkätundersökning har motiverats av målet att samla in synpunkter på bibliotekets verksamhet från så många kommuninvånare som möjligt. Undersökningen kan ses som en förstudie inför framtida och fördjupad dialog med kommuninvånare och biblioteksbesökare.

Utformningen av enkäten har vägletts av enkelhet och frivillighet. Enkäten består till största del av frivilliga frågor med fasta svarsalternativ, vilket underlättar för respondenten att svara. Därtill har det i nästan samtliga frågor också funnits en möjlighet att skriva ett eget svarsalternativ eller komplettera de befintliga. Genom att undvika obligatoriska frågor eller framtvingande svar ökar chanserna att få ett mer tillförlitligt resultat, samt minska risken för ett externt bortfall. Enkäten har bifogats som en bilaga.

2.1 Insamlingsmetoder

För att nå ut till så många kommuninvånare över 16 år som möjligt har följande metoder använts:

- Annons i Lokaltidningen Lomma/Burlöv
- Inlägg och publicering av film på Lomma kommuns och bibliotekets sociala medier, samt i Facebookgrupperna Lommakoll och Bjärredskoll som har 14 000 respektive 9000 följare

⁴ Kolada. Årsskiftet 2020/2021.

- Annons på Facebook riktad mot användare inom Lomma kommuns geografiska område
- Affischer och flyers har satts upp och delats ut på totalt 58 ställen (anslagstavlor, butiker, restauranger, caféer, frisörsalonger etc.) i Lomma och Bjärred
- Samverkan med andra verksamheter i kommunen. Särskilda insatser har gjorts mot fritidsgårdar, SFI, LSS och SLU Alnarp i ett försök att höja svarsfrekvensen bland unga, utrikesfödda, personer med funktionsvariation samt studerande
- Bibliotekscykelkampanj där flyers delades ut vid Bjärred centrum och på Centrumtorget i Lomma

2.2 Svarsfrekvens

Under de två veckor (4-19 april) som enkäten kunde besvaras registrerades totalt 446 svar. Tre av dessa har tagits bort då respondenterna uppgav att de var yngre än 16 år. 30 av svaren lämnades in i pappersform och har förts över till det digitala formuläret manuellt. De 443 svaren utgör ca 2 % av populationen kommuninvånare över 16 år.

Tabell över svarsfrekvens och metoder för marknadsföring

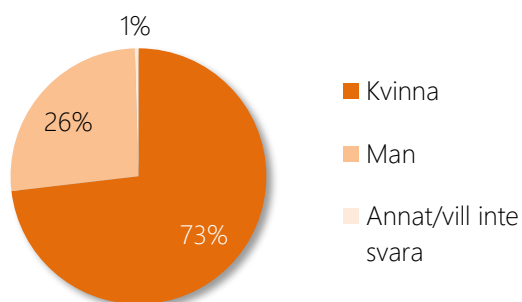
Datum	Antal svar	Förändring	Marknadsföring
4-5/4 (påskhelg)	10	+10	Annons i Lokaltidningen Lomma/Burlöv
6/4	72	+62	Lomma kommun: Facebook, nyhet på hemsida. Bibliotekets hemsida, FB, Instagram. Betald annons på FB. Affischering på biblioteken samt i Lomma (20)
7/4	114	+42	Affischering i Bjärred (15)
8/4	166	+52	Facebook: Lommakoll och Bjärredkoll. Affischering Lomma (3)
9/4	185	+19	Affischering Lomma (5)
10-11/4 (helg)	199	+14	Affischering Lomma (1)
12/4	263	+64	Publicering av film på Lomma kommuns Facebook. Delning i Lommakoll och Bjärredkoll. Affischering Lomma (7)
13/4	285	+22	
14/4	298	+13	Påminnelseinlägg bibliotekets FB, Instagram. Affischering Lomma (4)
15/4	323	+25	(inkl. 11 pappersenkäter). Påminnelseinlägg Lomma kommuns FB.
16/4	337	+14	Artikel i Sydsvenskan. Affischering Lomma (3)
17-18/4 (helg)	386	+49	Kampanj med bibliotekscykeln i Bjärred och Lomma. Inlägg i Lommakoll och Bjärredkoll.
19/4	446	+60	(inkl. 19 pappersenkäter). Påminnelseinlägg Bibliotekets FB, Lommakoll och Bjärredkoll.
Totalt:	443	-3	(3 ogiltiga svar har tagits bort)

2.3 Vem har svarat på enkäten?

En stor majoritet av de svarande är kvinnor och arbetande, och hälften av respondenterna har uppgett att de besöker biblioteket tillsammans med barn. Få unga och studenter finns representerade i materialet. Nedan presenteras respondenternas bakgrund avseende ålder, könsidentitet, sysselsättning och besöksfrekvens på biblioteket.

2.3.1 Könsfördelning

Av de 443 respondenterna är 324 kvinnor, vilket motsvarar nästan tre fjärdedelar. Drygt en fjärdedel identifierar sig som män och 2 personer har valt annat/att inte svara.

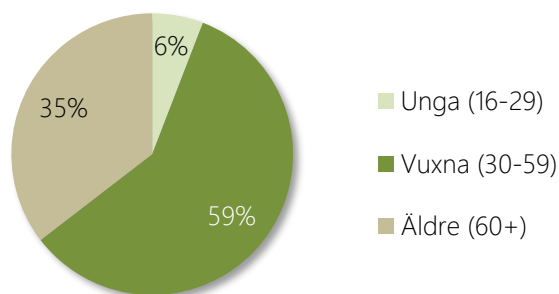

Det finns en viss överrepresentation av kvinnor i enkätundersökningen jämfört med hur könsfördelningen ser ut bland de aktiva låntagarna på biblioteken i Lomma kommun. Av de som utförde minst en transaktion under 2019 var antal kvinnor dubbelt så många som män. Det är visserligen inte alla besökare som lånar, men statistik över kulturvanor i Sverige visar att det generellt sett också är fler kvinnor än män som besöker biblioteket; 61 % respektive 49 %.⁵ I Lomma kommun uppvisar både kvinnor och män samma höga nivå av nöjdhet gällande bibliotekens verksamhet, där kommunen har en topplacering bland samtliga bibliotek i landet.⁶

2.3.2 Åldersfördelning

Den åldersgrupp som i högst grad finns representerad i materialet är vuxna mellan 30-59 år. Särskilt gäller det 40-åringarna som utgör 28 % av svaren. En dryg tredjedel utgörs av personer över 60 år, varav 77 % av dessa har uppgett att de är pensionärer.

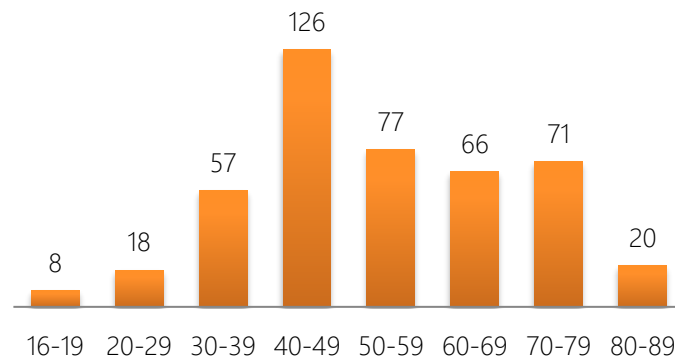
Andel/ åldersgrupp

⁵ Myndigheten för kulturanalys. *Kulturvanor i Sverige 2019*. Kulturfakta 2020:4, 19.

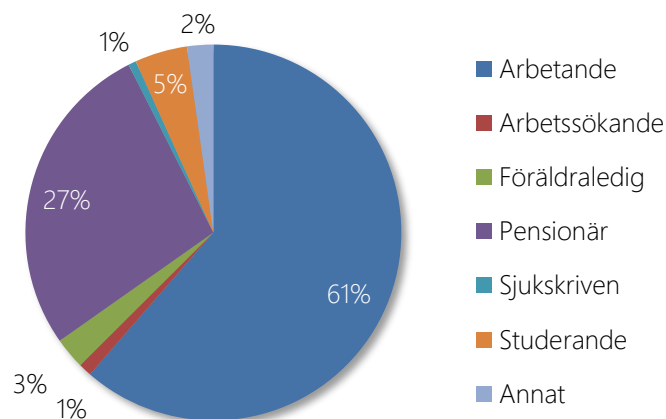
⁶ Kolada

Antal respondenter/ ålder

Lomma kommun har en jämförelsevis stor andel barn och unga i åldersgruppen 0-18 år, vilket utgör 28 % av kommuninvånarna.⁷ Då undersökningen främst riktat sig till vuxna finns barns synpunkter på biblioteket inte representerade i materialet, och de ungas bara till viss del. Endast 8 personer under 20 år har svarat på enkäten. För att samla in synpunkter från dessa åldersgrupper behövs andra undersökningsmetoder.

2.3.3 Huvudsaklig sysselsättning

En majoritet av respondenterna är arbetande och en dryg fjärdedel är pensionärer. En mindre andel har uppgett att de är arbetssökande, föräldralediga, sjukskrivna eller studerande. Pensionärerna är aningen överrepresenterade i undersökningen då de här utgör 27 % men enbart 20 % av kommuninvånarna.

2.3.4 Besöksfrekvens

55 % av Sveriges befolkning besökte biblioteket minst en gång under 2019.⁸ Folkbiblioteken i Lomma kommun har i en jämförelse med andra bibliotek i länet en topplacering både vad gäller fysiska besök och utlån av böcker och andra medier.⁹

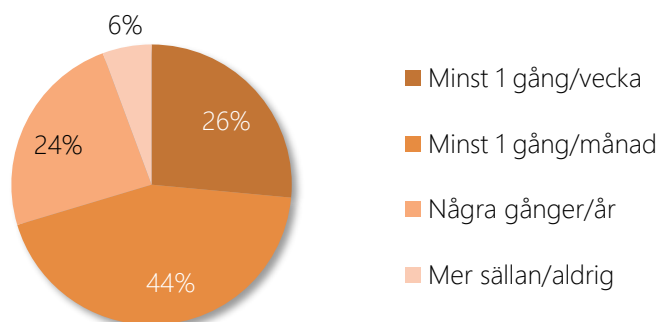
⁷ Lomma kommuns hemsida, Kommunfakta.

⁸ Myndigheten för Kulturanalys. *Kulturvanor i Sverige 2019*. Kulturfakta 2020:4.

⁹ Kolada. Antal besök 25 000/månad, aktiva låntagare: 325/1000 inv. Siffror för 2019.

Av undersökningens respondenter har en dryg fjärdedel uppgett att de besöker biblioteket minst en gång i veckan. Flest är de som besöker biblioteket minst en gång i månaden. Biblioteksbesökare definieras ofta som personer som besöker biblioteket minst en gång om året, vilket i denna undersökning utgör 94 % av respondenterna. 70 % kan beskrivas som högfrekventa besökare då de i regel besöker biblioteket varje månad.

Besöksfrekvens

a) Upplever du att du har tid att besöka biblioteket så ofta som du vill?¹⁰

Trots att närmre 80 % av de förvärvsarbetande kommuninvånarna utpendlar till andra kommuner¹¹ anser sju av tio respondenter att de har tid att besöka biblioteket så ofta som de önskar. Knappt en fjärdedel är ofta upptagna med annat och 3 % har uppgett att de sällan eller aldrig är intresserade av att besöka biblioteket. Svaren under ”Annat” rör främst synpunkter på de begränsade öppetiderna under covid-19. Enstaka personer har uttryckt att deras besöksfrekvens minskat på grund av stök på biblioteket samt till följd av användandet av andra digitala tjänster för ljud- och e-böcker.

2.4 Diskussion av svarsfrekvens och representation

För att kunna uttala sig om en population (i detta fall kommuninvånare över 16 år) måste det insamlade materialet vara representativt. I regel försöker man uppnå detta med hjälp av olika slumpmässiga urvalsmetoder. Insamlingsmetoden för denna undersökning har istället varit att marknadsföra enkäten så brett som möjligt för att också nå ut till andra kommuninvånare än vana biblioteksbesökare. Det finns således inte någon på förhand vald urvalsgrupp som är tänkt ska representera populationen.

¹⁰ Svarsfrekvens 98 %

¹¹ Lomma kommun. *Kommunfakta 2020*.

Däremot kan man ändå säga något om hur representativt och tillförlitligt undersökningens resultat är. I regel används en felmarginal och ett konfidensintervall på 5 % respektive 95 %. Dessa mått berättar hur säker man kan vara på att svaren speglar åsikterna i populationen, samt huruvida respondenterna återspeglar populationen. Då enkätundersökningen har en population på drygt 19 000 skulle ungefär 370 svar behövas för att uppnå den nämnda felmarginalen samt konfidensintervallet.¹² Då 443 personer besvarat enkäten är antalet tillräckligt högt för att ha uppnått detta.

En viktig invändning är dock att 94 % av respondenterna har uppgett att de besöker biblioteket minst en gång per år. Det är inte förvånande att andelen biblioteksbesökare är överrepresenterad i en undersökning om biblioteket, då personer som är intresserade av bibliotekets verksamhet troligen är mer motiverade att besvara enkäten än övriga. Med detta i åtanke menar jag att det således är mer korrekt att tolka resultaten i relation till kommunens biblioteksbesökare än till samtliga kommuninvånare över 16 år, vilket är undersökningens population.

Svarsfrekvensen säger inte heller något om hur stort det externa bortfallet är, eftersom vi inte kan veta hur många personer som tagit del av informationen om enkätundersökningen men valt att inte delta. Det är dock sannolikt att vi nått ut till betydligt fler ”icke-besökare” än vad som syns i materialet och att det således finns ett externt bortfall av denna grupp. Ett externt bortfall kan även gälla andra gruppstillhörigheter i kommunen. Enligt bibliotekslagen (2013: 801) ska biblioteken ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteter och personer som har ett annat modersmål än svenska. Som nämnt ovan har särskilda insatser gjorts för att nå dessa grupper, men det går inte att se i det insamlade materialet huruvida de finns representerade eftersom den typen av information inte har samlats in.

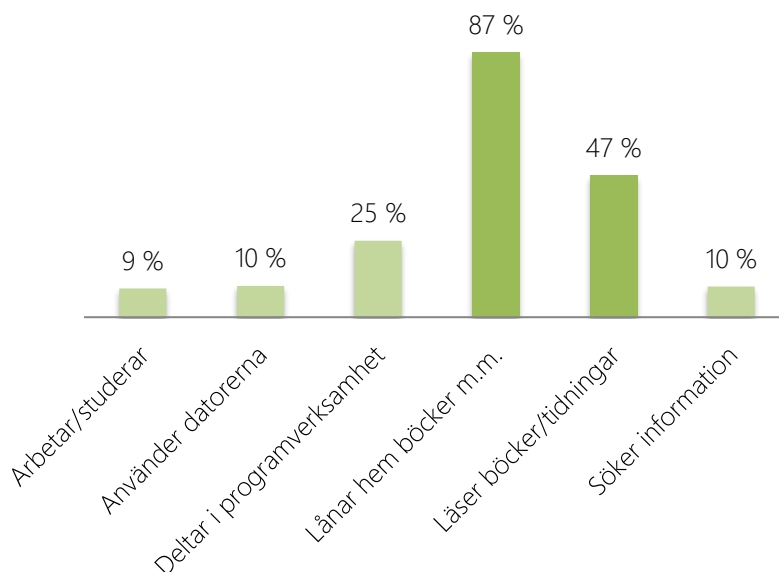
3. Resultat: Vad tycker kommuninvånarna?

I detta avsnitt redovisas resultaten från enkätfrågorna. De fyra underrubrikerna som följer berör svar och synpunkter på bibliotekets *användningsområden, tjänster och utbud, rum och miljö* samt *bibliotekets roll som mötesplats*. Nästan alla frågor har haft fasta svarsalternativ med möjlighet att skriva en egen kommentar. Två öppna frågor har ställts, och svaren på dessa redovisas under rubriken *Bibliotekets rum och miljö*.

¹² Enligt en mall från Surveymonkey. <https://sv.surveymonkey.com/mp/sample-size/>

3.1 Bibliotekets användningsområden

b) Vad gör du på biblioteket?¹³

Nio av tio använder biblioteket till att låna hem böcker och/eller andra medier. Nästan hälften av respondenterna brukar också stanna kvar en stund för att läsa böcker eller tidskrifter. En fjärdedel har uppgett att de deltar i bibliotekets programverksamhet (för vuxna eller barn) och en tiondel arbetar/studerar, använder datorerna eller söker information på biblioteket. Ett dussin personer la själva till följande svarsalternativ: utflyktsmål och lek för barnen, fika, få boktips och se konstutställningar.

3.2 Bibliotekets tjänster och utbud

Enkäten innehåller ett frågebatteri som syftar till att mäta respondenternas attityder till bibliotekets tio listade funktioner och tjänster. Tanken bakom formuleringen av påståendet ”*För mig personligen är det viktigt att...*” var att tydliggöra att respondenten skulle besvara frågebatteriet utifrån en personlig snarare än allmän/samhällelig begreppsnivå. Det är dock troligt att många respondenter trots allt har gjort en mer generell bedömning och besvarat påståendena utifrån vad de anser är viktigt på ett bibliotek, oavsett om de själva berörs av eller använder den listade tjänsten.

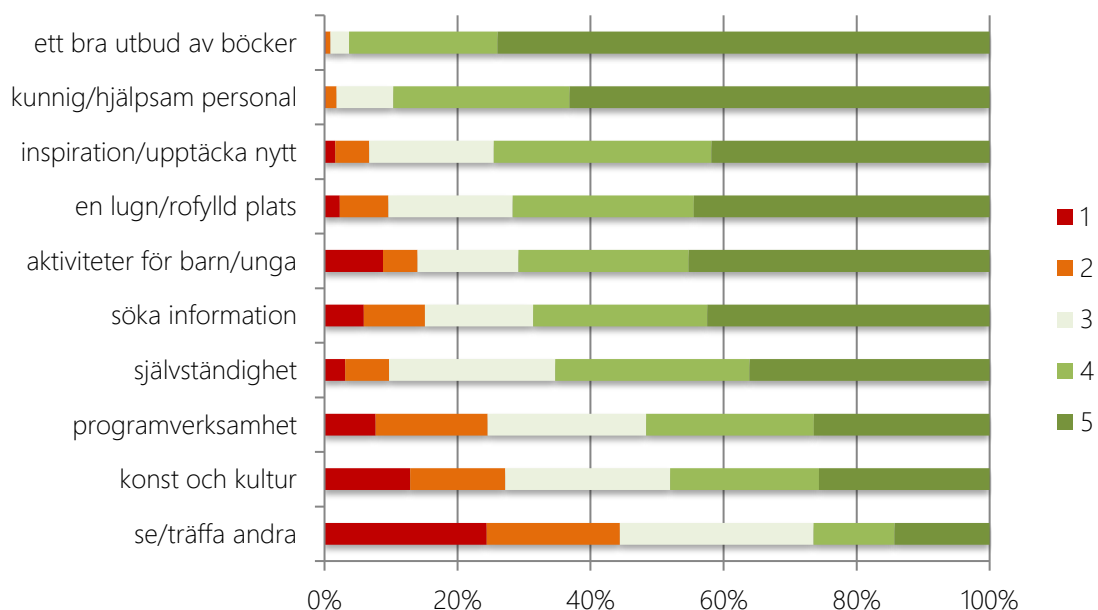
Ett exempel som tydligt illustrerar detta är att nästan 70 % anser att det är viktigt att man på ett enkelt sätt kan söka och hitta information på biblioteket medan endast 10 % har uppgett att de använder biblioteket till detta. Vidare syns en diskrepans mellan attityd och beteende även angående aktiviteter för barn och unga: Hälften av respondenterna har uppgett att de besöker biblioteket tillsammans med barn och över 70 % anser att anordnandet av dessa aktiviteter är viktigt.¹⁴ Resultaten nedan bör således tolkas utifrån vad respondenterna värderar och tycker är viktigt snarare än en spegling av hur de använder biblioteket.

¹³ Obligatorisk fråga, svarsfrekvens 100 %

¹⁴ Forskning visar att kopplingen mellan attityd och beteende ofta är svag. Se: Persson, A. (red.) *Frågor och svar: om frågekonstruktion i enkät- och intervjuundersökningar*. 2016, 379.

c) För mig personligen är det viktigt att...¹⁵

1= inte alls viktigt 5= mycket viktigt

- Det är framförallt **ett bra utbud av böcker** och andra medier samt tillgång till **kunnig och hjälpsam personal** som värdesätts
- **Sju av tio** vill ha ett inspirerande – men lugnt och rofyllt – bibliotek

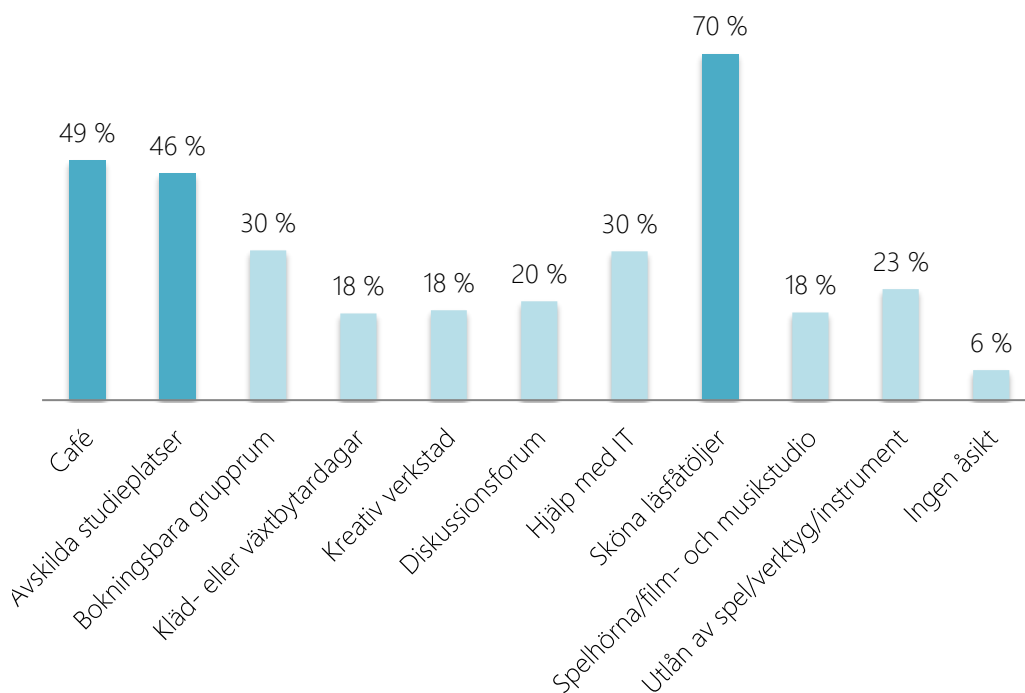
- **Att se och träffa andra människor** är det enda av de tio påståendena som den största andelen uppfattar som mindre viktigt

De två tjänster som värderas högt av nästan samtliga respondenter är ett bra utbud av böcker och andra medier samt tillgång till en kunnig och hjälpsam personal. De fem efterföljande påståendena uppfattas som viktigt av 65-75 % av respondenterna. Det enda påståendet som flest respondenter uppfattar som mindre viktigt är bibliotekets roll som mötesplats. En dryg fjärdedel anser att det är viktigt att biblioteket är en plats där man kan se och träffa andra människor, jämfört med de 44 % som inte tycker det.

Trots att frågebatteriet inte var obligatoriskt har nästan samtliga respondenter svarat på minst ett av de tio påståendena. Det finns dock ett internt bortfall som inte syns i diagrammet ovan, vilket innebär att andelen "neutrala" är aningen större än de svar som har registrerats. Procenten avser därmed endast de svar där ett av svarsalternativen valts.

¹⁵ Se fullständiga formuleringar i enkäten, se bilaga. Svansfrekvens: 100 %

d) Vad vill du att biblioteket ska erbjuda?¹⁶

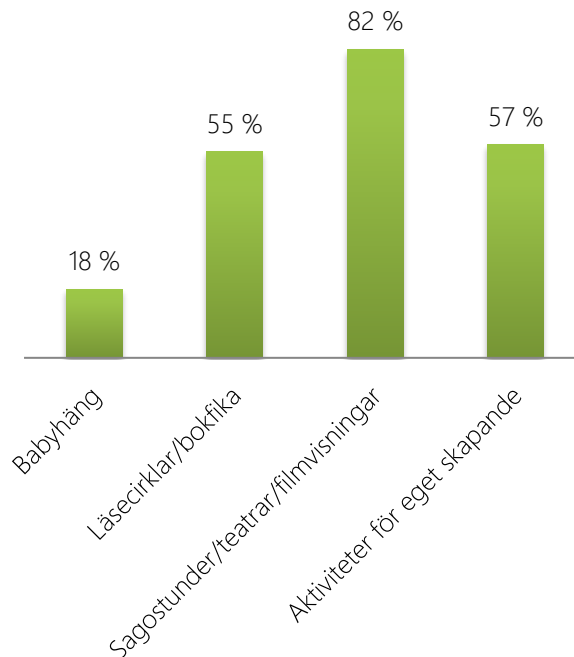
- **Sköna läsfåtöljer, café och avskilda studieplatser** är det som flest respondenter önskar

En tiondel av respondenterna har också skrivit egna förslag i kommentarsfältet. Många av dem är saker som redan finns eller erbjuds på biblioteket: Bokcirklar, föreläsningar och författarbesök, boknyheter och boktips, skrivare och kopieringsmaskin, streamingtjänster, turistfoldrar och kartor. Respondenterna har också uttryckt önskemål om redan befintliga saker som kan förbättras eller finnas mer av, såsom ett större utbud av (nya) böcker, fler tidskrifter, uppdaterad litteratur från andra världsdelar, mer aktiviteter och högläsning för barn, fler avskilda och mysiga läsplatser för både barn och vuxna samt fler eluttag för laddning av mobiler.

Vidare ges en del nya förslag gällande biblioteksrummets utbud och tjänster: bokbytdagar eller bokbytarhylla, försäljning av närproducerade artiklar relaterat till besöksnäring/konst/kultur, biljettförsäljning till lokala arrangemang, utställning om vad som är på gång i kommunen samt bokningsbara arbetsplatser i form av ett kontorshotell. Flera av respondenterna framhåller även på denna fråga vikten av en kunnig personal, vilket många av dem uttrycker redan finns på biblioteken idag.

¹⁶ Obligatorisk fråga, svarsfrekvens 100 %

e) Vilka aktiviteter intresserar dig som besöker biblioteket tillsammans med barn?¹⁷

Hälften av respondenterna har besvarat frågan som riktar sig till föräldrar och andra som besöker biblioteket tillsammans med barn. Utöver svarsalternativen ovan har respondenterna lämnat följande synpunkter och önskemål: visning av nya böcker och digitala medier, temautställningar (gärna interaktiva), författarbesök, bildredigering och programmering, böcker/pyssel/dekoration utifrån ett visst tema, skrivarlyor och skrivarkurser, ordspel, fakta- och fantasikvällar, lästävlingar, något enkelt att hitta på när man tittar in, sångstunder, gosedjur, uppmuntran för lovläsning, temakalas med utklädnings/quiz/fika, bokbyten, mor- och farföräldraträffar med boktips för barnbarnen.

3.3 Bibliotekets rum och miljö

Följande avsnitt handlar om synpunkter på själva biblioteksrummet. Utifrån syftet att identifiera de faktorer som respondenterna anser bidrar till ett trivsamt rum – och även vad som inte gör det, har två öppna frågor ställts:

- **Vad tycker du bidrar till en trivsam miljö på biblioteket?**

Exempel: åsikter om möblering, ljud, ljus, temperatur etc.

- **Vad hör inte hemma på ett bibliotek, enligt dig?**

Finns det något som gör/skulle gjort att du inte är/hade varit intresserad av att besöka biblioteket?

Frågorna var frivilliga och har en svarsfrekvens på 70 % respektive 48 %.¹⁸ Skillnaden kan ha att göra med att den första frågan upplevdes uttömmande och att man redan där

¹⁷ Svarsfrekvens 50 %

också uttryckt vad man *inte* anser bidrar till ett trivsamt biblioteksrum. Då båda frågorna syftar till att undersöka åsikter om bibliotekets rum och miljö presenteras svaren ihop. Samtliga svar har kodats om till följande kategorier:

- **Det fysiska rummet:** *avskildhet och rymd, möblering, inredning och belysning*
- **Atmosfär:** *tystnad och lugn, liv och rörelse, temperatur*
- **Innehåll:** *aktiviteter och utbud*
- **Interaktion:** *möten med bibliotekspersonal och andra besökare*

3.3.1 Det fysiska rummet

Över 70 % av svaren på den översta frågan rör synpunkter på det fysiska biblioteksrummet. En betydande del av synpunkterna rör avskärmning och avskildhet, och mest framträdande är behovet av ett mer uppdelat biblioteksrum där aktiviteterna i de olika avdelningarna inte stör varandra. Det finns dock en motsättning här, då det samtidigt är många som också uppskattar den öppna och luftiga lokalen som Lomma bibliotek har. Den moderna arkitekturen tycks uppfattas som positiv när det kommer till estetik och känsla, däremot verkar den inte i tillräckligt hög grad möta eller uppfylla behoven som finns på biblioteksrummet.

Rum i rummet – både avskildhet och rymd

Bekväma läsfåtöljer med bra punktbelysning

De mest återkommande svaren kan sammanfattas som ovan: Rum i rummet och bekväma läsfåtöljer. Nyckelord för den fysiska miljön är *mysigt*, *skönt* och *bekvämt*. Nedan presenteras svaren närmre under följande underrubriker: *avskildhet och rymd*, *möblering*, *inredning och belysning* samt *övrigt*.

Avskildhet och rymd

Jag upplever det som att andra besökare störs av oss i barnhörnan, trots att vi är lugna. På andra bibliotek känns man välkommen med barn, men hos er är det som gjort för att grupper störs.

Många av respondenterna uttrycker ett behov av ett uppdelat biblioteksrum där avskärmningen mellan de olika avdelningarna görs på ett tydligare och mer effektivt sätt än idag. Behovet av olika ytor för olika användningsområden kan i stor utsträckning relateras till konflikten mellan ljud och tystnad, vilken beskrivs närmre under rubriken *Atmosfär*. Mest väsentligt är en avskärmning mot barnavdelningen, vilket även föräldrar

¹⁸ Antal svar: 311 på första, 213 på andra.

och andra som besöker denna del anser, men tanken med ”rum i rummet” handlar också om andra delar och om biblioteket som helhet.

Det verkar dock inte vara önskvärt med en total eller fullständig avskärmning mellan bibliotekets olika delar. Samtidigt som avskildhet är ett tydligt identifierat önskemål bland respondenterna är det också många som värdesätter en öppen, luftig och rymlig bibliotekslokal. Tysta rum önskas förvisso – men också möjligheten att sitta avskilt ute i biblioteksrummet. Respondenterna önskar både separata rum som kan användas för olika slags aktiviteter (studier, arbete, bokcirklar, diskussioner, avslappning), tysta avdelningar samt små avskärmade hörnor och vrår i det gemensamma biblioteksrummet. Vid begränsade möjligheter att bygga väggar skulle detta kunna åstadkommas genom en ommöblering av bokhyllor.

Möblering

En annan betydande del av svaren rör bibliotekets möblering, där nästan samtliga handlar om mysiga läsfåtöljer och andra bekväma sittplatser. Några önskar även soffor, fotpallar och sittpuffar eller saccosäckar. Bekvämlighet eller mys är framträdande i de flesta av svaren, och ett återkommande ord är ”läshörnor” och ”myshörnor”. Särskilt gäller det enskilda möblemang men det finns också önskemål på möblering för grupper som ”uppmuntrar till socialisering”. Övriga önskemål är sittpallar vid bokhyllorna, små avlastningsbord vid läsfåtöjlerna samt möjlighet att låsa in sina ytterkläder i skåp.

Det finns också synpunkter på Lomma biblioteks moderna och ”glassiga” läsfåtöljer som anses vara för låga, obekväma, icke-ergonomiska och svåra att komma upp ur för äldre personer. Även böckerna är enligt vissa för lågt placerade. Några betonar vikten av tillgänglighet och navigering: att enkelt kunna ta sig fram och hitta rätt bland bokhyllorna.

Inredning och belysning

Två återkommande önskemål är att inreda med växter och att ha en inredning (samt väggar och tak) som är ljuddämpande: Mjuka golv, heltäckningsmatta och textilier. I övrigt råder det delade meningar om vad som uppfattas vara en trevlig inredning. Vissa trivs i det stilrena och moderna medan andra uppskattar en mer ombonad ”vardagsrumsfeeling” med kuddar, tyg och äldre möbler. Vissa vill ha en harmonisk och rogivande färgsättning, andra ”glada färger”.

Många uttrycker att de trivs i ett ljust bibliotek. Stora fönster med mycket ljusinsläpp, gärna från taket. Den elektroniska belysningen däremot ska inte vara för stark utan behaglig och varm. Respondenterna ser hellre att en dämpad takbelysning kompletteras av punktbelysning vid sittplatser och läsfåtöljer.

Övrigt

Övriga synpunkter på det fysiska rummet, som snarare rör nybyggnationer, är att ha en aula för konserter och andra sammankomster samt en uppbyggd trappa/läktare att sitta och läsa i. Det finns också önskemål om att biblioteket ”flyttar ut” och har läsplatser på trädäcket utanför Lomma bibliotek eller i ett atrium.

3.3.2 Atmosfär

Respondenternas synpunkter på bibliotekets atmosfär handlar nästan uteslutande om ljud och tystnad. De utgör mellan 60 – 70 % av svaren i de två öppna frågor som presenterades ovan och är således det enskilda tema som uppvisat mest engagemang i svaren. De allra flesta uttrycker att de vill ha det lugnt, stillsamt och rofyllt på biblioteket. Andra önskar en mer levande miljö som tillåter liv och rörelse. Dessa skilda behov ska dock inte ses som motpoler – tvärtom är det många respondenter som önskar *både* liv och möjlighet till lugn och tystnad. Sammanfattningsvis önskas en avslappnad och tillåtande atmosfär som möjliggör lek och rörelse utan att det stör andra.

Många av synpunkterna på ljud och tystnad relaterar till tidigare nämnda synpunkter på avskildhet och på uppdelningen av det fysiska rummet, vilket synliggörs i citatet nedan:

Givetvis ska det vara en lugn miljö, men nu är allt ett enda stort rum och det går aldrig att ha det helt tyst när ni har en inbjudande barnavdelning. Ni har en lokal som ni försöker använda både till barnhäng och mys för barn (inte helt tysta) och en miljö för studier (tysta).

Precis som i många andra av svaren synliggörs här också att den upplevda konflikten mellan tystnad och ljud i stor utsträckning rör barnavdelningen i relation till andra, tystare delar av biblioteket. Min tolkning är att det främst rör Lomma bibliotek eftersom den öppna arkitekturen ofta nämns. Framträdande är att denna ljudkonflikt också framkallar negativa upplevelser hos besökare på barnavdelningen:

Även om mina barn brukar vara ganska tysta så är de ändå barn och det känns som att det låter i hela bibblan när de pratar högt.

Lite hög ljudvolym ibland med den öppna planlösningen och man kan känna sig stressad om man har barn som är lite högljudda.

Det är med andra ord inte enbart övriga besökare som besväras av den öppna planlösningen. Ett flertal småbarnsföräldrar har uttryckt att de dragit ner på eller slutat besöka biblioteket då det inte känns tillräckligt bekvämt eller välkomnande att besöka biblioteket tillsammans med barn. Återigen kan detta relateras till det fysiska rummet, där en mer avskild barnavdelning hade minskat störningen gentemot andra besökare både avseende ljud och rörelse, samt förbättrat biblioteksupplevelsen också för barnavdelningens besökare.

Ljudnivåer

Det har framgått att ljudkonflikten på biblioteket för många handlar om barn (eller unga i grupp) som är för högljudda. För att beskriva vad som inte bidrar till en trivsamt miljö på biblioteket har ordval som *oljud*, *oväsen*, *stim*, *skrik*, *stök*, *bråk* och *högljuddhet* använts av många, vilket synliggör att det i synnerhet är en för hög ljudnivå som upplevs störande och inte nödvändigtvis alla slags ljud. Både lågmälda samtal och ljudet av barn kan också upplevas som positivt, levande och välkomnande om det inte är för högt.

Snarare än att hela biblioteket ska underkastas tystnad tycks synpunkterna på bibliotekets ljudbild främst handla om att man inte vill bli störd i det som man själv kommit till biblioteket för att göra – om det så är att läsa, studera eller slappna av. En stor andel av respondenterna önskar ett tyst och lugnt bibliotek, men ”krav på tystnad” och ”känslan att man behöver viska” är inte heller önskvärdt. Även om de flesta tycks vara någorlunda överens om vad som är en behaglig ljudnivå på biblioteket är det också framträdande att åsikterna varierar, vilket illustreras i citaten nedan:

Platser i samhället som erbjuder och förstår tystnad är på väg bort. Idag är det bakgrundsmusik överallt, som att vi nästan är rädda för tystnaden. Det är en tråkig utveckling.

Mycket härligare om biblioteket får vara ett rum fyllt av liv, skratt, kaffedoft och samtal om böcker, konst och media.

Temperatur

Temperatur listades som ett exempel i första frågan, men endast ett fåtal personer har kommenterat det. Det innebär troligen att de flesta upplever att det är bra som det är. Generellt sett önskas en sval temperatur på sommaren och varmare på vintern, och någon enstaka person menar att det ofta är kallt på Lomma bibliotek.

Övrigt

Några av svaren beskriver en önskad atmosfär som inte har med ljud att göra. Här beskrivs biblioteksrummet som tryggt, varmt, välkomnande, inbjudande, inkluderande och inspirerande. Andra saker som värdesätts är representation, en personlig känsla och en avslappnad stämning. Vad som tvärtom inte uppskattas är känslan av obehag, intolerans och odemokratiska röster, en exkluderande attityd och brist på hänsyn.

3.3.3 Innehåll

Innehållsmässigt anser respondenterna att caféverksamhet, konstutställningar och boktips bidrar till en trivsamt miljö på biblioteket.¹⁹ Respondenterna tycks eniga om att ett bibliotekscafé ska vara ett enklare och billigare alternativ till trendiga och dyra caféer. Gällande skyltning och rekommendationshyllor är ord som *aktuellt*, *nytt*, *omväxlande* och *varierande* återkommande. Utställningar innefattar även uppvisningar av barns eller skolelevs skapande. Ett annat önskemål är försäljning av konstnärers utställningsföremål.

¹⁹ Synpunkter på bibliotekets innehåll (utbud och aktiviteter) utgör ungefär en fjärdedel av svaren på första frågan och en dryg tredjedel av svaren på den andra.

Flera av svaren har också med läsning och bok- och tidningsbeståndet att göra. För några är det just böcker och bokhyllor som gör biblioteket trivsamt, medan andra anser att ett varierat kulturutbud och aktiviteter såsom konserter, föreläsningar, bio, spel, film, tipspromenader och diverse barnaktiviteter bidrar till en trivsam miljö.

På frågan vad som *inte* bidrar till en trivsam miljö är det framförallt två slags svar som är återkommande. Det ena kan återigen relateras till stök och stim: Biblioteket ska inte vara en lekplats eller fritidsgård, en plats för pysselverksamhet eller ”störande aktiviteter”. Svaren tycks främst handla om en önskad och för hög ljudnivå snarare än vilken typ av aktivitet som utförs. Även mat och ätande upplever flera som störande, om det sker i biblioteksrummet och inte i en caféavdelning.

Det andra återkommande svaret har med bibliotekets läsfrämjande uppdrag att göra. Som citaten nedan illustrerar anses för många alternativa aktiviteter, särskilt de som saknar koppling till litteratur eller kultur, vara störande för kärnverksamheten.

Kläd- eller växtbytardagar och pysseldagar är nog trevligt, men ser en risk att personalen då skulle ha mindre tid åt allt som rör böcker och boklån. Att den delen inte försämras är oerhört viktigt tycker jag.

Annat (än litteratur- och kulturrelaterade aktiviteter) kan vara bra, men det får inte inkräkta på kärnverksamheten.

3.3.4 Interaktion

Möjlighet att prata – utan att störa andra

Som tidigare nämnt handlade majoriteten av svaren på de två öppna frågorna om det fysiska rummet och om atmosfären på biblioteket. En mindre del utgörs av respondenternas syn på interaktion och möten.²⁰ De allra flesta av dessa rör mötet med bibliotekspersonalen, vars trevliga bemötande, kunskap, kreativitet och hjälpsamhet anses bidra mycket till bibliotekets atmosfär.

²⁰ Ungefär en femtedel av svaren på första frågan och en tiondel av svaren på den andra frågan.

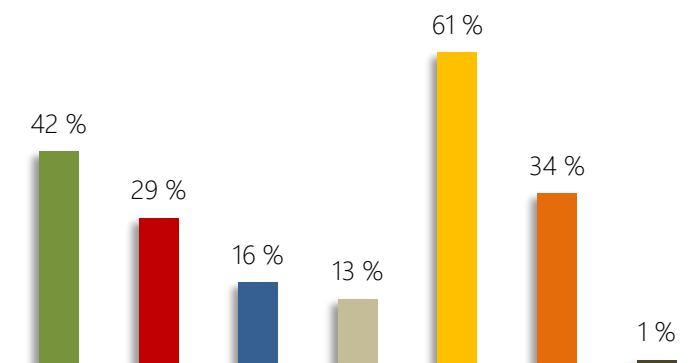
Flera uttrycker också en önskan att utöka bibliotekets roll som mötesplats, genom att dess miljö och möblering ska uppmuntra till socialisering. Ett återkommande ord i sammanhanget är *möjlighet* – att biblioteket möjliggör för besökare att sitta tillsammans och prata, vilket indikerar att det kanske inte upplevs vara så idag. Ett flertal respondenter har lagt till ”utan att störa”, vilket jag ser som ett återkommande tema i det empiriska materialet. Som besökare vill man varken bli störd eller störa andra, men gärna prata! Detta relaterar återigen till behovet att dela upp biblioteksrummet, vilket också uttrycks explicit i flera av svaren.

En del av respondenterna uttrycker att biblioteket inte är en plats för möten, diskussion eller häng för grupper som inte är intresserade av litteratur. Även dessa svar tycks framförallt handla om höga ljudnivåer och om oviljan att bli störd.

3.4 Biblioteket som mötesplats

Ett av enkätens syften har varit att fånga in hur kommuninvånarna förhåller sig till bibliotekets roll och funktion som mötesplats. Begreppet mötesplats är vanligt förekommande i beskrivningar av samtids folkbibliotek, men det är också vagt, abstrakt och sällan definierat. Därför har en konkretisering gjorts, och enkätfrågorna som ställts har handlat om olika sätt att umgås och interagera – med bibliotekspersonal, andra besökare samt vänner och bekanta. Frågorna rör både faktiska som önskvärda umgängesformer: Hur respondenten umgås respektive *skulle vilja* umgås på biblioteket.

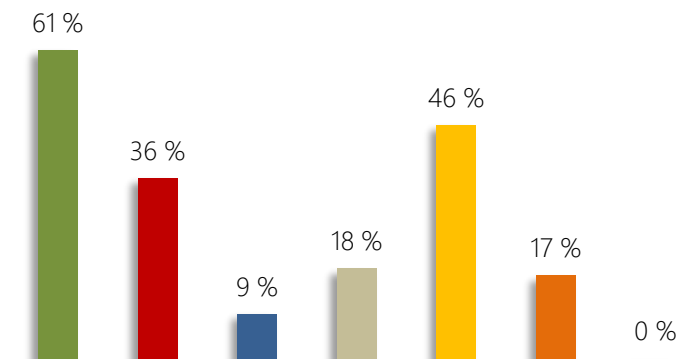
f) Hur umgås du med andra på biblioteket?²¹

- Det har hänt att jag och en annan biblioteksbesökare börjat prata
- Jag blir glad när andra besökare börjar prata med mig
- Jag tycker att det känns lätt att ta kontakt med andra på biblioteket
- Det händer att jag umgås med vänner/bekanta på biblioteket
- Det är framförallt personalen jag pratar med på biblioteket
- Jag pratar eller umgås sällan/aldrig med någon på biblioteket
- Jag besöker inte biblioteket

²¹ Frivillig fråga. Svarsfrekvens 99 %, antal svar: 438

g) Hur skulle du vilja umgås med andra på biblioteket?²²

- Jag tycker om att vara på biblioteket utan att prata med andra
- Jag tycker om att träffa andra genom att delta i bibliotekets aktiviteter
- Jag vill tillsammans med andra planera nya aktiviteter på biblioteket
- Jag vill umgås med vänner/bekanta på biblioteket
- För mig är mötet med personalen viktigare än mötet med andra besökare
- Jag är inte intresserad av att träffa/prata med någon på biblioteket
- Jag är inte intresserad av att besöka biblioteket

- **Sex av tio** pratar framförallt med bibliotekspersonalen
- **Fyra av tio** har pratat med en annan besökare
- **En tredjedel** pratar eller umgås sällan eller aldrig med någon på biblioteket

- **Sex av tio** tycker om att vara på biblioteket utan att prata med andra
- **Nästan hälften** anser att mötet med personalen är viktigare än mötet med andra biblioteksbesökare
- **Mer än en tredjedel** tycker om att träffa andra genom bibliotekets aktiviteter

²² Frivillig fråga. Svarsfrekvens 98 %, antal svar: 434

Det råder inget tvivel om att många av respondenterna tycker om att ”umgås i tystnad” på biblioteket. Däremot uppvisar de två diagrammen att det finns en diskrepans mellan hur man umgås och skulle vilja umgås på biblioteket. I mötet med andra besökare är det dubbelt så många som uppger att de sällan eller aldrig pratar eller umgås med någon på biblioteket, än de som uppger att de inte är intresserade av att göra det. Det är fler som är intresserade av att umgås med vänner och bekanta på biblioteket än de som gör det idag. Det är också fler som främst pratar med personalen än de som anser att dessa möten är viktigast. Sammantaget framträder en bild av att det finns ett intresse och en öppenhet inför att umgås och interagera i större utsträckning än vad som är fallet idag.

4. Analys

Svaren från enkätundersökningen kan delas in i fyra huvudsakliga områden: Synpunkter på bibliotekets utbud, atmosfär och fysiska rum samt bibliotekets funktion som mötesplats. Det har framgått i resultatredovisningen att respondenterna har skilda intressen, behov och åsikter om vad biblioteket ska erbjuda, och frågan är vad detta ställer för krav på det fysiska biblioteksrummet. Med stöd från andra undersökningar och studier kommer detta att diskuteras utifrån undersökningens övergripande frågeställning som lyder: *Hur ska framtidens folkbibliotek vara?*

4.1 Utbud

Bibliotekets utbud av aktiviteter kan beskrivas som antingen traditionella eller icke-traditionella. Mycket av det som majoriteten av undersökningens respondenter anser är ett önskvärt utbud på biblioteket är sådant som går i linje med det så kallade traditionella folkbiblioteket: En verksamhet som framförallt erbjuder ett rikt utbud av litteratur samt aktiviteter med litteraturkoppling. Materialet visar även att det finns ett intresse för kulturella, sociala och kreativa aktiviteter – i synnerhet så länge de inte ”knuffar bort boken” eller påverkar bibliotekets kärnverksamhet på ett negativt sätt. Det är tydligt att biblioteket som aktivitets- och upplevelsecentra ses som sekundärt även om många också vill umgås och göra andra saker på biblioteket än att läsa och låna.

Det finns dock anledning att problematisera den bild som framträder här, som framförallt framhåller att bibliotekets utbud bör bibehållas och fördjupas snarare än förändras. I bibliotekslagen står att folkbibliotek är till för alla, men flertalet studier visar att det finns grupper som av olika anledningar varken besöker eller känner sig hemma på biblioteket som det ser ut idag. Detta har med flertalet olika faktorer att göra, bland annat att man inte blivit ”inskolad” som biblioteksbesökare och/eller inte har uppfattningen att bibliotekets verksamhet är något som angår en själv.²³ Om man inte redan är förtrogen med de formella och informella regler och normer som kännetecknar biblioteket finns risken att man inte hade besökt biblioteket oavsett vilka aktiviteter som erbjuds. Det verkar alltså sannolikt att den föreställning man har om biblioteket, och om man känner sig hemma i den eller inte, väger tyngre än bibliotekets faktiska utbud av aktiviteter. Vidare kan en ojämnt fördelad användning av biblioteket medföra att vana besökare har större möjligheter att påverka utformningen av verksamheten, vilket i sin tur kan göra att

²³ Azizzadeh, M., Bengtsson, K. *Att avstå från folkbibliotek. En kvalitativ studie av informations- och kulturvanor samt distansen till folkbibliotek hos icke-användare.* 2007

biblioteket betraktas som än mindre relevant för de invånare som besöker det mer sällan.²⁴

Det är av betydelse att igen påminnas om vem det är som har besvarat enkäten. 70 % av respondenterna har uppgett att de besöker biblioteket minst en gång i månaden, 94 % minst en gång om året. Regelbundna och vana biblioteksbesökare tenderar att i högre utsträckning än andra vara nöjda med det utbud och den miljö som redan erbjuds på biblioteket. Detta uppmärksammas bland annat i en undersökning gjord av Medborgaranalysen, som visar att vana besökare snarare än att förändra vill värna, förädla och fördjupa den nuvarande verksamheten. Ovana eller mindre frekventa besökare däremot framhåller bibliotekets potential som kulturell knypunkt och mötesplats, med en önskan om ett breddat utbud av kulturella och sociala aktiviteter som också kan locka fler personer än litteraturintresserade.²⁵

Utifrån Katarina Michniks forskning om folkbibliotek verkar det dock finnas skäl att bredda utbudet av icke-traditionella aktiviteter och bestånd med viss försiktighet, eller åtminstone med en medvetenhet över hur dessa kan komma att påverka bibliotekets sociala legitimitet (trovärdighet och lämplighet). Michnik menar att bibliotekets verksamheter antingen kan stärka eller äventyra och eventuellt skada denna beroende på om aktiviteterna eller beståndet uppfattas vara en del av biblioteket eller inte.²⁶ En av avhandlingens slutsatser är att bibliotekets sociala legitimitet kan komma att utmanas om de verksamheter som erbjuds saknar en tydlig bibliotekskoppling eller inte uppfattas ligga i linje med folkbibliotekets uppdrag.²⁷

4.2 Atmosfär

Som tidigare nämnt har respondenternas synpunkter på bibliotekets atmosfär nästan uteslutande handlat om ljud och tystnad. Stillheten och den oskrivna tystnadsregeln är för många fortfarande det som kännetecknar ett bibliotek, vilket inte är så förvånande då det är faktorer som genom historien har utgjort en del av det som kallas för ”libraryness”.²⁸

I det empiriska materialet har den identifierade friktionen mellan olika önskade ljudnivåer inte sällan relaterats till användargruppen barn och barnfamiljer. Det är vanligt förekommande att skilda önskemål och behov gällande biblioteksrummets miljö analyseras just utifrån olika typer av användargrupper; könstillhörigheter, åldrar och utbildningsnivåer för att nämna några. Ett annat sätt, som kan bredda diskussionen till att innefatta fler än enskilda grupper, är att istället identifiera olika användarstilar. I studien *På resande fot – modeller över folkbiblioteksanvändares behov* fann författarna att detta var ett mer fruktbart tillvägagångssätt.²⁹ För att identifiera olika användarstilar bland biblioteksbesökare gjordes en analogi med att resa, där en modell över olika turiststilar och dess karaktärsdrag användes som teoretiskt ramverk. Av särskilt intresse för denna undersökning är de frågor som väcktes i diskussionen, nämligen:

²⁴ Eriksson, C., Michnik, K. *Allas bibliotek?* 2019, 317

²⁵ Medborgaranalysen. *Medborgardialog om framtidens bibliotek*. 2010, 23

²⁶ Michnik, K. *Samhällets allt-i-allo? Om folkbibliotekens sociala legitimitet*. 2018

²⁷ *Ibid.*, 106

²⁸ Jansson, E. *Rum för möten – En litteraturstudie om bibliotekets roll som mötesplats*. 2009, 13

²⁹ Eriksson, C., Michnik, K., Nordeborg, Y. 2012

- Vilka användarstilar anpassas dagens bibliotek efter?
- Finns det utrymme för alla användarbeteenden på biblioteket?

Särskilt två av de turiststilar som använts i den nämnda studien framträder i enkätundersökningens material. Det är å ena sidan ”rekreationsturisten” som besöker biblioteket för avslappning, lugn och ro, å andra sidan ”actionturisten” som besöker biblioteket för att uppleva och göra något kul. Som framgått i resultatdelen tycks det finnas en motsättning mellan dessa användarstilar, som båda verkar tycka att bibliotekets atmosfär anpassas i för hög utsträckning efter den andra samt är otillräcklig för de egna behoven. Vissa av de så kallade rekreationsturisterna kan uppleva att atmosfären inte är rofylld nog, och actionturisterna att den inte i tillräckligt stor utsträckning tillåter liv och rörelse. Om bibliotekets rum och miljö anpassas efter en viss typ av användare finns det en risk att detta får konsekvenser för både upplevelsen och besöksfrekvensen hos övriga. Samtidigt visar diskussionen ovan att biblioteksupplevelsen också försämras om rummet och atmosfären *inte* anpassas efter den egna användarstilens behov.

Det är utifrån enkätsvaren tydligt att det finns ett behov av skilda ljudzoner på biblioteket. En tyst och lugn atmosfär tycks framförallt värdesättas av vana biblioteksbesökare, men en undersökning gjord av Medborgaranalysen visar att även de som besöker biblioteket ofta efterfrågar olika rum eller avdelningar för olika ljudnivåer: Ett för tystnad, ett annat för lågmälda samtal samt ett tredje där man kan prata och umgås utan att behöva tänka på tonläget.³⁰ Vidare kan den stillsamma atmosfären få ovana besökare att känna sig obekväma eller inte välkomna. Ett biblioteksrum med skilda avdelningar anpassade efter olika ljudnivåer tycks fördelaktigt både utifrån olika användargrupper och användarstilar.

4.3 Biblioteksrummet

”Organiserandet av biblioteksrummet är i stor utsträckning en administration av ljudnivåer” skriver Lisa Engström i sin avhandling.³¹ Meningen sammanfattar mycket av det som respondenterna i denna undersökning har haft synpunkter på. Olika användargrupper och användarstilars skilda intressen, önskemål och behov ställer krav på utformningen av det fysiska rummet. Det har varit framträdande att det finns ett behov av att dela upp biblioteksrummet med tydligare avskärmningar än vad som är fallet idag. Vad som är värt att betona är att uppdelningen efterfrågas både av de som störs som av de som upplever att de stör andra.

Förväntningarna på biblioteksrummet är inte entydiga, varken i denna undersökning eller i andra studier. Biblioteket förväntas vara både en lugn oas som en levande plats för aktivitet och möten, och rollen som mötesplats ställer krav på biblioteksrummet som inte alltid är enkla att förena med den traditionella tysthetsnormen. Eiler Jansson skriver att ”zonering” – att dela in biblioteket i olika zoner, kan vara den enda fruktbara lösningen på en sådan motsättning och utmaning.³² En zonering kan förutom en separation av rummet också göras genom en ”separation av tid”, där programverksamhet och aktiviteter förläggs till särskilda tider. Då detta redan görs på biblioteken idag och respondenterna ändå uttrycker behov av ett biblioteksrum med olika avdelningar för olika ändamål tycks den rumsliga separationen vara det som krävs av det framtida biblioteksrummet.

³⁰Medborgaranalysen. *Medborgardialog om framtidens bibliotek*. 2010, 8, 18.

³¹ Läst i: Jansson, E. *Biblioteksrummet – Egna erfarenheter och andras tankar*. 2019, 61.

³² Ibid., 63

4.4 Biblioteket som mötesplats

Folkbiblioteket nämns ofta i diverse sammanhang som en mötesplats, inte minst i handlingsplaner, visioner och verksamhetsberättelser. Lomma kommuns biblioteksplan för 2019-2024 är med formuleringen ”en naturlig mötesplats för kommunens medborgare” inget undantag. Som uppmärksammas i litteraturstudien *Rum för möten* är det dock sällan som det i dokument likt dessa ges en definition av begreppet.³³ Det är anmärkningsvärt eftersom vi utan en definition av vad en mötesplats är inte heller kan redogöra för vilka slags möten biblioteket ska vara en plats för, vilka förutsättningar som krävs eller ens varför det är ett eftersträvansvärt mål.

Den norske biblioteksforskaren Ragnar Audunson har fördjupat sig i folkbiblioteket som mötesplats med ett särskilt fokus på integration och social sammanhållning i en digitaliserad tid.³⁴ Med Audunsons terminologi kan möten beskrivas som antingen hög- eller lågintensiva. I högintensiva möten, som bland annat sker i samband med bibliotekets programverksamhet, har deltagarna ofta gemensamma intressen eller värderingar och mötet fungerar bekräftande och stärkande. Dessa är viktiga, men så är även de lågintensiva mötena där personer som vanligtvis inte träffas eller har något gemensamt möts, även om de kanske inte interagerar mer än att tillfälligt befinna sig på samma plats. En hållbar demokrati förutsätter platser för lågintensiva möten, menar Audunson, som också framhåller att det finns ett ökat behov av dessa i vårt samhälle idag samt att de lågintensiva mötena är särskilt utmärkande för just folkbiblioteket.³⁵ Detta speglas även i det empiriska materialet: 60 % tycker om att vara på biblioteket utan att prata med andra och en dryg tredjedel tycker om att träffa andra genom att delta i bibliotekets aktiviteter.

Folkbibliotekens potentiella utveckling mot ett så kallat allaktivitetshus eller upplevelsecentra bör utifrån detta perspektiv inte utformas på ett sätt som minskar eller försämrar möjligheterna för lågintensiva möten mellan människor som vanligen inte stöter på varandra utanför bibliotekets väggar. Det finns ett behov och ett intresse för fortsatt möjlighet att ”umgås i tystnad” med andra, främmande människor på biblioteket.

Samtidigt har enkätundersökningens resultat också visat att det är fler som skulle vilja umgås med vänner och bekanta på biblioteket än de som gör det idag, och att endast 16 % av respondenterna tycker att det känns lätt att ta kontakt med andra på biblioteket. Detta kan givetvis ha med en mängd olika faktorer att göra, men det skulle också kunna indikera att man upplever att rummet och miljön inte öppnar upp för samtal och umgänge i tillräckligt hög grad. Stillheten inbjuder till läsning mer än till möten med andra människor, tysthetsnormen verkar hämmande på socialt umgänge och kan försvåra kontakten med okända.³⁶

För att biblioteket ska vara en plats för både hög- och lågintensiva möten kan dessa antingen ske på olika tider eller äga rum i olika delar av biblioteket. Den återkommande diskussion som förts angående respondenternas behov av ett mer uppdelat biblioteksrum kan således även relateras till bibliotekets funktion som mötesplats. Vidare kan man tänka sig att en uppdelning av biblioteksrummet framförallt skulle kunna bidra till att de högintensiva mötena ges bättre förutsättningar eftersom föreställningen om biblioteket

³³ Jansson, E. 2009, 31

³⁴ Jansson, E. 2019, 14

³⁵ Jansson, E. 2009, 29

³⁶ Ibid., 62

som en relativt tyst plats fortfarande är rådande samt att biblioteket idag främst används för lågintensiva möten. En uppdelning av rummet kan i högre grad möjliggöra olika slags möten.

5. Slutsats

Analysen av undersökningens empiriska underlag pekar mot följande slutsats: Det framtida folkbiblioteket bör utformas utifrån flertalet åtskilda avdelningar som kan anpassas efter olika slags aktiviteter och atmosfärer. Genom att skapa rum i rummet möjliggörs en mer trivsamt och avkopplande biblioteksupplevelse för grupper med skilda önskemål och behov. Med olika avdelningar kan en bredd av olika behov tillgodoses utan att det sker på bekostnad av biblioteksrummet som helhet. En tydligare uppdelning möjliggör både ett så kallat traditionellt folkbibliotek som ett bibliotek fyllt av möten, aktivitet och kreativitet.

6. Använda källor

Azizzadeh, Mani, Bengtsson, Kent. *Att avstå från folkbibliotek. En kvalitativ studie av informations- och kulturvanor samt distansen till folkbibliotek hos icke-användare*, 2007

Carlsson, Hanna. *Den nya stadens bibliotek*. Lund: Lunds Universitet, 2013

Ejlertsson, Göran, *Enkäten i praktiken: en handbok i enkätmetodik*, Fjärde upplagan, Studentlitteratur, Lund, 2019

Eriksson, Catarina, Michnik, Katarina, Nordeborg, Yoshiko. *På resande fot – modeller över folkbiblioteksanvändares behov*, 2012

Eriksson, Catarina, Michnik, Katarina. *Allas bibliotek? I Storm och stiltje*. Göteborg: SOM-institutet, 2019

Hagevi, Magnus & Viscovi, Dino, *Enkäter: att formulera frågor och svar*, 1 uppl., Studentlitteratur, Lund, 2016

Hedemark, Åse, *Det föreställda folkbiblioteket: en diskursanalytisk studie av biblioteksdebatter i svenska medier 1970-2006*, Institutionen för ABM, Uppsala universitet, 2009

Jansson, Eiler. *Rum för möten – En litteraturstudie om bibliotekets roll som mötesplats*. Regionbibliotek, Region Halland, Halmstad, 2009

Jansson, Eiler. *Biblioteksrummet – Egna erfarenheter och andras tankar*. Regionbibliotek, Region Halland, Halmstad, 2019
Lomma kommun. *Kommunfakta 2020*.

Medborgaranalysen. *Medborgardialog om framtidens bibliotek*, 2010

Michnik, Katarina. *Samhällets allt-i-allo? Om folkbibliotekens sociala legitimitet*. Högskolan i Borås, 2018

Myndigheten för kulturanalys. *Kulturvanor i Sverige 2019*. Kulturfakta 2020:4.

7. Bilaga: Enkät

Mitt drömbibliotek

Tack för att du hjälper oss att forma framtidens bibliotek i Lomma och Bjärred!

Med den här undersökningen vill vi tillsammans med dig som kommuninvånare rikta blicken mot det framtida folkbiblioteket. Dina synpunkter är viktiga för att vi ska kunna skapa ett bibliotek som möter kommuninvånarnas behov och önskemål. Deltagandet är anonymt och svaren kommer att användas som underlag för bibliotekens framtida satsningar och inför det kommande bygget av Kulturport Bjärred.

Enkäten består av 14 frågor och tar ca 5-10 minuter att besvara. Du behöver vara 16 år eller äldre för att delta. Om du har frågor som rör undersökningen är du välkommen att kontakta bibliotekschef Göran Schmitz: goran.schmitz@lomma.se / 040-641 13 74

1. Hur gammal är du?

2. Jag identifierar mig som

- Kvinna
- Man
- Annat/ Vill inte svara

3. Vad är din huvudsakliga sysselsättning?

- Arbetande
- Arbetsökande
- Föräldraledig
- Pensionär
- Sjukskriven
- Studerande
- Annat

4. Hur ofta besöker du biblioteket?

Välj det alternativ som stämmer bäst in på dina besöksvanor före covid-19.

- Minst en gång i veckan
- Minst en gång i månaden
- Några gånger per år
- Mer sällan/ Aldrig
- Jag är Boken kommer-låntagare

5. Vad gör du på biblioteket?

Välj det/de alternativ som bäst beskriver dina biblioteksbesök före covid-19. Om du tycker att något saknas kan du skriva det i kommentarsfältet.

- Arbetar/ Studerar
- Använder datorerna (för att surfa, skriva ut etc.)
- Deltar i bibliotekets programverksamhet (föreläsningar, bokcirklar etc.)
- Lånar hem böcker och/eller andra medier
- Läser böcker och/eller tidskrifter
- Söker information (t ex nyheter, samhällsinformation)
- Jag besöker inte biblioteket
- Annat

6. För mig personligen är det viktigt att...

(1= inte alls viktigt, 5= mycket viktigt)

	1	2	3	4	5
biblioteket är en lugn och rofylld plats	☐	☐	☐	☐	☐
biblioteket är en inspirerande plats där jag upptäcker nya saker	☐	☐	☐	☐	☐
jag har tillgång till personal som är kunnig och hjälpsam	☐	☐	☐	☐	☐
jag kan göra mina biblioteksärenden självständigt	☐	☐	☐	☐	☐
det finns ett bra utbud av böcker och andra medier	☐	☐	☐	☐	☐
biblioteket anordnar författarsamtal, föreläsningar och bokcirklar	☐	☐	☐	☐	☐
biblioteket anordnar aktiviteter för barn och unga	☐	☐	☐	☐	☐
biblioteket är en plats där jag kan se eller träffa andra människor	☐	☐	☐	☐	☐
jag på ett enkelt sätt kan söka och hitta information	☐	☐	☐	☐	☐
jag kan ta del av konst och annan kultur (t ex filmvisningar, konserter)	☐	☐	☐	☐	☐

7. Vad vill du att biblioteket ska erbjuda?

Det går att välja flera alternativ. Skriv gärna egna förslag!

- Café
- Avskilda studieplatser
- Bokningsbara grupprum
- Kläd- eller växtbytdagar
- Kreativ verkstad med tillgång till symaskin, pysselmaterial etc.
- Diskussionsforum där vi pratar om aktuella händelser
- Hjälp med IT och digitala tjänster

- Sköna läsfåtöljer
- Spelhörna och/eller film- och musikstudio
- Utlån av brädspel/ verktyg/ instrument
- Har ingen åsikt
- Annat

8. Vilka aktiviteter intresserar dig som har barn eller besöker biblioteket tillsammans med barn?

Skriv gärna egna förslag!

- Babyhäng
- Läsecirklar och/eller bokfika för barn
- Sagostunder, teatrar och/eller filmvisningar för barn
- Aktiviteter för eget skapande (pyssel, workshops etc.)
- Jag besöker inte biblioteket tillsammans med barn
- Annat

9. Vad tycker du bidrar till en trivsamt miljö på biblioteket?

Exempel: åsikter om möblering, ljud, ljus, temperatur etc.

10. Vad hör INTE hemma på ett bibliotek, enligt dig?

Finns det något som gör/skulle gjort att du inte är/hade varit intresserad av att besöka biblioteket?

11. Hur umgås du med andra på biblioteket?

Kryssa i de påståenden som stämmer in på dig. Du kan utveckla ditt svar i kommentarsfältet.

- Det har hänt att jag och en annan biblioteksbesökare börjat prata
- Jag blir glad när andra besökare börjar prata med mig
- Jag tycker att det känns lätt att ta kontakt med andra på biblioteket
- Det händer att jag umgås med vänner/bekanta på biblioteket
- Det är framförallt personalen jag pratar med på biblioteket
- Jag pratar eller umgås sällan/aldrig med någon på biblioteket
- Jag besöker inte biblioteket
- Annat

12. Hur skulle du vilja umgås med andra på biblioteket?

Kryssa i de påståenden som stämmer in på dig. Du kan utveckla ditt svar i kommentarsfältet.

- Jag tycker om att vara på biblioteket utan att prata med andra
- Jag tycker om att träffa andra genom att delta i bibliotekets aktiviteter
- Jag vill tillsammans med andra planera nya aktiviteter på biblioteket
- Jag vill umgås med vänner/bekanta på biblioteket
- För mig är mötet med personalen viktigare än mötet med andra besökare
- Jag är inte intresserad av att träffa/prata med någon på biblioteket
- Jag är inte intresserad av att besöka biblioteket
- Annat

13. Upplever du att du har tid att besöka biblioteket så ofta som du vill?

Välj det alternativ som stämmer bäst in på dig, eller skriv ett eget svar.

- Ja, det tycker jag
- Nej, jag är ofta upptagen med annat
- Jag har tid men är sällan/aldrig intresserad av att besöka biblioteket
- Annat

14. Stort tack för din medverkan! Om du har fler synpunkter på bibliotekets verksamhet eller på enkäten får du gärna skriva dem här.